

Higab och ateljéfrågan – ett mellanrum om marknadskrafter och kreativa hyresgästers behov

Billiga lokaler är grunden för ett levande kulturliv. Göteborgs stads eget fastighetsbolag Higab förvaltar och äger många av stadens kulturlokaler. Många kulturutövare har varit tvungna att flytta den senaste tiden på grund av stora hyreshöjningar från Higabs sida. Fria kulturutövare runtom i staden organiserade sig för att dra uppmärksamhet till situationen och i vintras fick Higab direktiv om att frysa pågående hyreshöjningar medan en utredning görs av stadsledningskontoret.

– Kultur ökar platsens värde. Ett exempel är Sockerbruket, Klippan som är uppbyggd av konstnärer som har varit där och arbetat i över 40 år. Konstnärer har bidragit till att öka värdet men vad får de för återbäring? inleder kvällens moderator Ylva Berglund, intendent på Stadsmuseet.

Johan Carlsson, fastighetschef Higab, förklarar att Higab har ett speciellt uppdrag att förvalta dessa byggnader och vad det innebär.

– Vår roll är att förmedla fastigheter för kommun, kultur och föreningsliv. Ägardirektiven är att bevara byggnader när staden utvecklas. Det kan vara svårt att förstå en byggnad då de alla är olika och det finns en så pass stor bredd. Det är viktigt att ha rätt verksamhet i rätt hus. Vi frågar oss vad de kan bidra med och hur de kan göra huset rättvisa.

Verksamheter inom kultur, utbildning och idrott är deras främsta hyresgäster. Higab förhåller sig till kommunallagen och har inte rätt att gynna enskild verksamhet. Sitt ägardirektiv får de från kommunnämnden och en gång om året kontrollerar revisorer fastighetsbolaget för att se till att ägardirektiven följs.

– Vi jobbar med levandegörande. Syftet är att skapa levande attraktiva kulturmiljöer, säger Cina Gasparini, utvecklare för kulturmiljöer Higab.

Higab förvaltar fem kulturmiljöer som Kronhuskvarteret, Gathenhielmska reservatet, Sockerbruket, Lilla Änggården och Billdals gård.

– Det är viktigt att ha rätt hyresgäst så att det stämmer med områdets profil. Sockerbruket har ett tydligt varumärke som attraherar både besökare och näringsidkare och det kommer vi fortsätta utveckla, säger Cina Gasparini.

Upprop i media

Heike Thiede, konstnär och medlem i Kollektivverkstaden (KKV) Sockerbruket, deltar under kvällen som representant för Fri kultur. Hon är en av dem som har varit drivande i frågan att stoppa höjningarna. Hon har tagit kontakt med fria kulturutövare som hyr av Higab för att skapa sig en bild av situationen. Vissa har redan hunnit skriva på nya kontrakt.

– Vår demokrati vilar på lagar, förordningar och direktiv. Vi borde kunna använda gemensamt sunt förnuft och dialog i denna frågan, säger hon.

Hyreshöjningarna kom plötsligt och det kunde handla om höjningar från 50 till 100 procent. Efter ett möte på KKV tog de beslutet att organisera sig i ett försök att stoppa de marknadsmässiga höjningarna och få till en dialog med både Higab och staden.

– Vi har yttrat oss i lokala tidningar, skickat brev till staden och gjort upprop i sociala medier. Med detta vill vi visa hur stort och brett kulturlivet är, varför uppropet behövs och vad vi behöver hjälp med, säger Heike Thiede.

De har även gjort en kort film om systrarna Rabe som i våras lämnade sin ateljé på Sockerbruket efter 30 år. Systrarna Rabe hade inte någon möjlighet att betala hyran som skulle fördubblas och såg sig därmed tvungna att säga upp ateljén.

– Just nu sitter vi i samtal med Higab och staden vilket känns jättebra. Det är bra att det har börjat föras en dialog och att man har blivit tillåten att få vara med. Det behövs att man är aktiv och kämpar för fri kultur. Allt handlar inte om lagar och förordningar utan hur man interagerar med varandra. Då kan allt bli lättare, säger Heike Thiede.

Hon gillar att Göteborg är en blandstad och tycker det är fantastiskt. Försvinner fri kultur försvinner blandstaden.

– Det fria kulturlivet hänger på staden. Det är staden som sitter på makten att ge fri kultur möjlighet att delta i byggandet av Göteborg.

Stadens handlingsplan

Cornelia Lönnroth, Stadsledningskontoret, berättar att i nuläget har Higab fått direktiv om att frysa hyreshöjningarna för kultur och föreningsliv.

– Vi håller på att se över nya modeller och kriterier för föreningsbidrag. Det pågår ett arbete för att ta fram nya långsiktiga hyresprinciper för föreningar och kulturverksamheter, säger hon.

Målet är att uthyrning ska främja kultur och folkhälsa. Det ska vara kostnadseffektivt, ändamålsenligt och transparent och det är viktigt att fler får ta del av lokalerna. Idag är det många lokaler som inte används lika effektivt som andra.

– Det finns en bild av att det är orättvist i staden, att vissa föreningar får mer bidrag än andra och ges bättre lokaler. Det pågår en kartläggning av hur detta ser ut just nu i staden. Arbetet påbörjades i våras tillsammans med Higab för att se vilka förutsättningar som finns.

Det som ses över är principerna för uthyrning. Förslag finns på att föreningar ska kunna dela lokaler och att krav ska ställas på kulturverksamheter att öppnas upp mer. Vissa lokaler idag kanske inte är lämpliga för dem som är där idag. Tanken är att så många lokaler som möjligt ska kunna förmedlas ut och att det blir lika behandling.

– I nuläget finns många lokaler som kanske används två gånger i veckan och så kan det inte fortsätta utan det behöver effektiviseras, säger Cornelia Lönnroth.

Pannelsamtal

Mikael Nanfeldt, chef för kulturstrategiska avdelningen, säger att frågan om kulturens plats i staden är angelägen och har varit under lång tid men att det samtidigt är en komplex fråga.

– Man ser det över hela världen hur konstnärer trycks bort. Hur ser det ut med fria kulturlivet utanför stan? Vissa har inte lokaler överhuvudtaget. Det är komplext på många nivåer. Det ska finnas ett rikt kulturliv i stan men också utanför. Man måste samlas och diskutera olika

hyreslösningar och lösningar. Att försöka hitta nya sätt att jobba med detta. Situationen idag är att lokaler saknas. Hur ska man hantera detta i takt med att staden växer?

En i publiken ställer en fråga till Higab och undrar om det verkligen är Higab som ska äga dessa byggnader som exempelvis Sockerbruket.

– Det är inte en självklarhet, det är fullmäktige som bestämmer angående kommunala angelägenheter, svarar Johan Carlsson.

Walter Ruth, ordförande Kollektivverkstaden, sitter med i publiken och belyser att det i Higabs detaljplan från 2012 står att merparten av lokalen ska hyras ut till konstnärlig verksamhet.

– Det finns två marknader på Sockerbruket, en marknadsmässig och en för kulturen. Kulturen är en separat marknad och ska då betala det som går att betala, fastslår Walter Ruth.

Johan Carlsson säger att man ska behandla alla lika men att de också förstår att fri kultur måste få lokaler. Det blir en svår fråga.

– Vi hoppas att politiken kan bestämma vad som ska subventioneras eller inte. Det är en politisk fråga.

Mariya Voyvodova, kommunalråd och ordförande i Kulturnämnden, säger att frågan har tagits på allvar och att den har drivits vidare i samråd med alla partier.

– Vi kom överens om att en ny hyresmodell behövs tas fram som tar hänsyn till konstnärliga verksamheter i staden.

En kvinna i publiken flikar in att man inte bör begränsa sig till innerstaden och att hela Göteborg är en kulturstad.

– Higab jobbar under omöjliga villkor, det är politikerna som måste ge direktiv. Om hyrorna höjs måste bidragen öka. Samarbete måste finnas, säger hon.

Heike Thiede förklarar att hon är nöjd över att det har uppkommit en dialog med staden och att de har fått upp ögonen för den svåra satsen som råder nu och att det finns ambitioner att göra något åt situationen.

– Man ska få svar på frågor och inte mötas av tystnad.

En konstnär i publiken som själv blivit drabbad av 45 procent högre hyra berättar att det inte funnits något utrymme för vare sig samtal eller förklaringar under processen.

– Man har mer eller mindre känt sig tvingad att skriva på, säger konstnären.

Johan Carlsson säger att det är beklagligt att det har uppstått en sådan situation.

– Det måste bli en bättre kommunikation kring denna situation som har gått snett så att det blir klargjort för alla parter vad som gäller, avslutar moderator Ylva Berglund.

Text: Lucia Escarate och Ylva Berglund

Fotnot: Texten är ett sammandrag från föreläsningsserien Mellanrum på Göteborgs Stadsmuseum – Higab och ateljéfrågan 27 september 2017.

Läs mer i rapporten ”Platsar kulturen i den nya staden? Fria kulturutövares perspektiv på kulturens och kulturarvets roll i den hållbara staden” på

http://goteborgsstadsmuseum.se/sites/goteborgsstadsmuseum.se/files/media/_rapport_platsar_kulturen_i_staden_2017.pdf